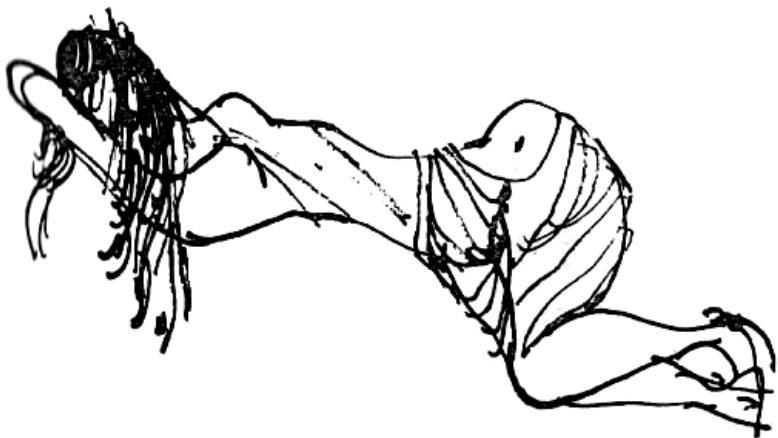

Československý spisovatel 1964

František Hrubín

ROMANCE

PRO KŘÍDLOVKU

Dnes v noci / 28. srpna 1930 /

Pralesy kopřiv, hvězdami bičované
k oknu dokořán. Vlahá srpnová noc.
Sedím v okně s koleny u brady. Bdím.
Musím bdít. A chlad ze světlice mě tiskne
do teplých a vonných vosků tam venku.

(Tiskne mě na pečeť vzpomínky, již jednou“
se odhodlám zlomit.)

Osoby

Terina. Víím jenom,
že je jí patnáct. Chci si ji vypoďobnit,
je však nevypoďobitelná. Je všechno,
co mých dvacet let do mne nanosilo

z vůní a tvarů a z čeho si dnes ona
jak z pláství vybrala strašné sladkosti.
Je všechno, co naráz zastavuje srdce,
a přece to není smrt. A je všechno,
čím vždycky člověk poprvé vydechne.
Milenka ještě ne, na to je jí mnoho.
Nevím, kolik má rukou a kolik úst,
každým stéblem a lístkem a každou hvězdou
mě žíznivě pije. Jsem vesmírem
doteků, až mě mrazí, a přece jsme se
plaše dotkli jen jednou.

Prsatá Tonka.

Ze zaprášených nohou a snědých lýtek
vytryskla andělsky bílá stehna.

Viktor.

Nikdy nesundá čepici s hlavy, štítek
je dlouhý, aby se neopovážilo
slunce vykousnout stíny z divoké tváře.

Já. Stále jen obletuji vlastní srdce.

Dědeček... Ale ne!

Dnes v noci / 28. srpna 1930 /

Je půlnoc kopřiv
a půlnoc kopru, který promítá
na černou oblohu své zlaté okolíky.
Sedím v okně a bdím.

Terina je všechno,
čím vždycky člověk poprvé vydechne.
A Tonce tryskají andělsky bílá stehna
z vřesů a metlic.

Jednou to začalo:
to jsi mi, tatínku, poprvé půjčil břitvu.
Tenkrát voněla síň koprivou omáčkou
a tys v dobré náladě pozoroval popel

doutníku, jak pevně drží tvar něčeho,
co už není, a od té vzrušující
podívané jsi každou chvíli vzhlédl ke mně,
já jsem ti právě navždy unikal
s mýdlem na tvářích, s očima, jež chtějí
utkvělým pohledem na prach rozbít střípek
zrcátka, spatřit mě za ním už jako muže.

Tenkrát jsi netušil, že mi třeba dáváš
dar nad mé síly, jako jsem netušil já,
že zaslechnu až za šestadvacet let
šelest popela, jenž sesypal se náhle
na žhavém konci doutníku, když mi ze rtu
vytryskla pod břitvou kapička krve
a ty ses polekal a prudce trhl rukou,
za šestadvacet let, až na jaře přijdu
k tvému čerstvému hrobu a spatřím tam
kvést jako první rostlinu zlatý kopr,
poroste zrovna z těch hlubokých míst,
kde jsou tvá ústa, a z vysokého stonku
bude se smát všem neživým uschlým věncům.

Kdybys byl řekl: „Ten dar je nad tvé síly“,
byl bych jej stejně vymáhal, byl jsem prudký,
byl jsem nedočkavý a nebylo možno
déle se zdržet.

Sedím v okně a bdím.
Musím bdít. Z propadlé světlice vane ven
takové prázdno a takové ticho,
že mých dvacet let, dvacet zlatoploutvých ryb,
kdykoli zabloudí v ten ponurý kout, zčerná.

Včera večer / 27. srpna 1930 /

Ještě včera, deset dní po velké pouti,
stál kolotoč na netvořském náměstí,
Terina vybírala peníze, lesklé
řetízky spoutávaly závrať, jež se z nich
pokaždé na pár minut divoce vysmekla.

A ještě včera stála na náměstí
střelnice. U ní nabíjel pušky Viktor.

Všechno to bylo okoukané, než
Terina stiskla páčku na aristonu,
než Viktor vyndal zpod pultu křídlovku,
než hodil na pult dvě plné hrsti broků:
„Nabíjejte si sami!“ Pokryl ariston
hřebčími zvuky, nechal si pod kůží
hubených tváří běhat kuličky vzduchu
a na křídlovce vynesl vysoko
Herkulovy lázně, prohnal je povětrím
až nad kostel, všelijak je zpřevracel,
nakonec srazil do husí travičky
a nechal u hvězd zatřepetat se sólo.
Přítom ani na chvíli nespustil oči
ze mne a z Teriny.

Z těch deseti každý večer
jsem běžel pod Běsnou k Netvořicům.

A z těch deseti každý večer Terina
v jízdě si ke mně vyskočila na sedačku.
„Utrhne se to!“ vzkřikl jsem. Zavýskla,
opřela se mi koleno o lopatky
a má křídla se rozprostřela v její krvi.
Dosud se mnou nepromluvila jinak
než výsknutím, jako by byla jen živel.

Až včera večer po poslední jízdě
šli jsme si sednout k tarasu do hluchavek.
Zkusil jsem ji políbit na spánek,
uhnula se a bledý plamínek vlasů
šlehl mě do rtů, ucítil jsem hluboko
v kříži palčivost a vyhořel jsem v ústech.

„Vy nemáte holku?“

„Ne.“

(Tončiny obří
kyčle zakryly obzor v dálce.)

„Ne.“

(Tončiny drsné ruce, jež za to léto
chtěly z mých chlapeckých ramen vydřít
slunce
až do poslední šupinky, vytrhly naráz
má křídla z Terininy krve a zpátky do zad
jakoby navždy mi je zamáčkly.)

„Ne.“

(Stačilo však jít druhý den podle řeky,
abych byl čistý, abych necítil dech
ze silných vyhrnutých rtů, které nikdy
nelíbají, abych neslyšel starý hlas
s nakřáplým smíchem: „Copak s takovým
klukem?
Pokaždý roztečeš jako svíčka!“)

„Ne!“

Vzala mě kolem krku a vrátila mi

polibek, ale na ústa: „Já vás mám taky moc ráda.“

Dnes v noci / 28. srpna 1930 /

Je půlnoc kopřiv a kopru.

Terino, obleču tě do hvězd a tvé tělo
posázím vesmíry, poslední křísnutí
cvrčka na podzim bude ti slyšitelné
stejně jak exploze, když vzniká nová hvězda,
i v nejbědnějším hvozdíku budeš celá,
jeden vesmír však sotva bude stačit
na slzu, která zrcadlí tvé zalykavé
pohnutí, když jsem tě včera vzal kolem ramen.

(Tak to vyslovím za třicet let, a proto
už dnes to tak je. Bylo by vymyšleno
to zalykavé pohnutí, kdybych zpíval
o Terině, jež běhá bosa prachem návsi

a vlasy stříhá si sama, nakrátko
jako před autodafé, a již za lacinou
rumělkou na rtech slova se nečesají,
ani nepřevlékají.)

Ale já zpívám
o té nevypodobitelné, jež je všechno,
co mých dvacet let do mne nanosilo
z vůní a tvarů a z čeho si dnes ona
jak z pláství vybrala strašné sladkosti,
zpívám a nad pralesem kopřiv a kopru
otáčejí se hvězdy, chorovody
zářivých flammarionek.

Stačilo jít
na druhý den po Tončině objetí
podle řeky a byl jsem čistý.

Ale dnes
jsem nejčistším křemílkem ve velké vlně
Terinina polibku.

Sedím v okně, bdím.
Musím bdít. Zanic bych nespustil nohy
do tiché světnice. Urval by je tam
smrtelně studený vír.

Každý den před dnešní noci
/ srpen 1930 /

Dědečkovi
bylo by napřesrok osmdesát let.
Byl po mrtvici. Denně za svítání
jsem ho pomalu oblékal, s ustavičným
domlouváním jako dítěti, od ponožek
až k šátku na krk. Slyšel každé slovo
z našeho světa, ale hned je zapomínal.
Pak se nadechl: „To jsem rád, že jdu domů!“
Chytil se hole a s mou pomocí
překročil práh. Už nevnímal osoby,
nedbal o jídlo, ani o spánek, ale

byl jimi vždy přemožen. Z tohoto světa
dožadoval se jenom šatů a hole.
Z pokleslých rtů stále jen znělo: „Domů!“
Vodil jsem ho sem a tam pod Běsnou,
mezi mým a jeho světem šuměla
purpurová stěna mé mladé krve.

Prosil:

„Pane Sýkoro, vedete mě domů? , „Vedu,“
mručel jsem, už dávno jsem odvykl
vymlouvat mu, že nejsem přece žádný
nebožtík Sýkora. „Ty mládneš, Marvanko!
Jak to děláš, holka?“ to zase zavolal
do prázdných bezů. „To se ti zdá, Josefe,“
odpověděl jsem za Marvanku.

Den po dni

mrtví vystupovali z limbů a za ně
jsem mluvil já. Často jsem se tou hrou i bavil,
musel jsem se přece bránit, i když stále
mezi mým a jeho prostorem šuměla
purpurová stěna mé mladé krve,

i když jsem odtamtud byl nezasažitelný,
bavil jsem se tou hrou/ale častěji
už jsem se viděl, jak se s divokou Tonkou,
až si navečer odskočí z panského,
pouštíme přejemi a hledáme
nejprudší proud, v němž jako proti své vůli
se k sobě přitiskneme břichem a prsy.

Dnes v noci / 28. srpna 1930 /

Sedím v okně a bdím. Přes jedno rameno
přelévají se mi teplé vůně kopřiv, druhé
zamrzá v černých ledech světlice.

Odjelas navečer ve žlutém voze
se záclonkami. Dnes ráno jsi ke mně
vztáhla dlaně –

(„Máte hezký ruce,
Terino.“)

– na dvě bílá náměstí
plynuly z tvého srdce zlatovlasé výzvy,
spěchaly deseti úzkými uličkami,
jež končí nad propastí –
(„Hezký? Co je na nich?
Mají pět prstů jako každý jiný.“)

– s krví

hrnuly se ty výzvy od tvého srdce,
a kdybych byl tvé ruce nedržel ve svých,
zlatovlasé výzvy by z konečků tvých prstů
opadaly.

Už nikdy se nesejdu s Tonkou,
od včerejška večer leží a čeká
v modřínech u Obor, a navěky zkamenělá
tam leží mezi ostatními balvany,
čeká a ze starých metlic vystrkuje
černý bok, tisíc let bude mě marně
a marně čekat.

Jsem k zbláznění živý,
má křídla, zřasená v krvi žil
a cév,
šíleně tepají.

(Když jsem se řízl břitvou,
křídla vytryskla navrch
rudým pírkem,
tatínek trhl rukou a na prsty
sesypal se mu popel.)

Jsem k zbláznění živý,
Terino, a chci si tě celou
vypodobnit,

nevím však, kolik máš rukou, kolik máš úst,
každým stéblem a lístkem a každou hvězdou
mě žíznivě piješ.

Zdali tě někdy
ještě uvidím?

Lešanská pout' / červen 1933 /

Lešany budou kýlem
drhnout o hroby dávných tanečníků.
Ty dny po pouti budou patřit mně a jí.

(Je to tři roky, co ke mně večer co večer
vyskočila v jízdě a moje křídla
rozprostřela se v její krvi.)

A zase
každý den večer přijdu, ale schválně
se nebudu ohlížet ke kolotoči,
budu vědět, že Terina je na cestě

k řece, a půjdu jakoby náhodou
k střelnici. Viktor pokaždé nabije
dvě pušky, mně a sobě. A než postačím
zalícit, Viktor z kouta střelnice
od boku srazí míček, který se točil
na tenkém vodotrysku. Budu se smát
pod kůží, vyplýtvám nazdařbůh pár broků,
jako bych slepci do misky hodil plíšek.
A budu odcházet schválně v tu stranu, kudy
se nejde k řece, budu cítit divoký
pohled zpod dlouhého štítku.

Terina

už bude čekat. V Sázavě se voda
bude zelenat, jako by se v ní všechna
Viktorova žluč rozlila. Viktor bude
ve vsi dál nabíjet pušky, s broky v ústech,
a místo aby na kouzelné křídlovce
vynesl nad zámek a nad školu
Herkulovy lázně a všelijak je

obracel, až by se z nich všechna měsíčná
voda vylila, a mladé dvojice,
ztracené v běžích, musely by si z vlasů
zběsile vyčesávat mřenky, nechá
křídlovku ležet na pultě a nastavovat
zašlý plech luně. A sám každou chvíli
odběhne vyhlížet Terinu, ale lampa
z návsi dosáhne sotva k lopuchům
ve škarpě pod hospodou.

My zatím budem
hlavami ležet u sebe, já budu pálit
cigaretou kolínka stébel a ona
bude si navíjet na prst ostřici –

„Což kdybysme se vzali?“ „Proč by ne?“
„Ale ty přece chceš být profesorem?“
„Nechci. To chtějí naši.“ „No tak nebud!“

– bude si navíjet na prst ostřici
jako snubní kroužek.

V noci se budem vracet,
cvrčkové pronikavě budou na cimbálky
hrát neslýchané, skvělé odrhovačky –

„Nechci. To chtějí naši.“ „No tak nebud!“
„Naši by toho chtěli! Já se radši toulám.“
„Už je mi osmnáct!“ „A mně třiadvacet!“

– její oči, překrásné snímačky hvězd,
budu polibky zavírat a otvírat –

„Náš táta by nám koupil nový vůz,
v Zlatníkách máme chalupu, v zimě bysme
byli u našich.“

„A co Viktor?“

„Toho?“

Terino, dnes večer odjelas ve voze
se záclonkami. Včera jsi mě sama
políbila na ústa. A ta jediná vločka
tvého polibku rozstříkla se po celé
obloze. Vzhlížím k hvězdám, a kdykoli
usrknu, stáhnou se všechny na mé rty.

Jsem k zbláznění živý. Už dnes je mne víc
o deset, o dvacet, třicet let do budoucna,
už dnes je mne víc o ty chvíle za tři roky,
o chvíle, jež budou patřit jen mně a tobě,
(o kolik let tys do budoucna živa,
o kolik ran a švů?),

už dnes je mne víc
o časy, kdy budeme mít kosmické sondy
a elektronové mikroskopy, ale také
ty nahé lidské oči a jimi dál vnímat

svět v úměrných rozměrech, od krůpěje rosy
až k jitřence, od růžové dětské paty
až k vrásce, kterou noci potulných synů
obkreslovaly maminčina ústa,
od stébla až k věžím,

už dnes je mne víc
o dny, kdy jásavě utkvím v slunečním
blankytu a tam se rozdrolím v tisícerou
píseň,

ale také je mne dnes v noci víc
o celá léta, kdy budu na marné
plameny v sobě dolévat líh,

už dnes
je mne víc také o časy, kdy lidé
nebudou moci říci, zda je den či noc,
kdy budou umírat tak rychle, že jim smrt
zevšední a že ztratí úctu k její
sinavé podobě, a Luna bude tisknout

kočičí oko na sklo nocí, očouzené
dýmem zmarnělých zemí.

Musím bdít
nad tichem světnice, aby se nerozlilo
po celém vesmíru.

Je vlhá letní noc,
je v ní všechno, co navěky zastavuje srdce,
všechno, čím člověk vydechne jakoby poprvé,
a je to noc všech nocí, prvně v žití nesu
strašné břímě lásky a smrti současně,
a sladko je mi nést je, navždycky třeba,
i s tím mrazením i s tím šikováním
k dlouhým a drsným bitvám o život ve mně.

Noc lásky a smrti žíhá jasně a temně
mých dvacet let, těch dvacet zlatoploutvých
ryb.

Musím bdít.

Při blikavé petrolejce
jsem dopisoval psaní spolužákovi,
když dědeček vykřikl jako z hrobu:
„Pusťte mě ven! Otevřete!“ A užuž padal
z postele.

Věděl jsem, teď ho musím,
i když je půlnoc, obláci, jako včera,
jako před týdnem, jako před měsícem,
vodit z kouta do kouta,

musím ve světlici
nastoupit do vlaku, jet a zavírat okna
před každým tunelem, vystoupit v Krhanicích,
jít k řece, volat na převozníka,
pak ho prosit, aby nám půjčil lucernu,
tlouci se do stráně a ve vsi zdravit
mrtvé sousedy a za ně odpovídat,
i když dnes v noci nemám náladu si hrát,
nechat lucernu zhasnout a zabloudit
mezi balvany u Obor a měnit hlasy.

Dědeček se dnes nechal uložit brzo.
Hůl jsem opřel o pelest k těžkým botám
a šaty jsem mu složil na židli.

(Milý Slávo, tu Tonku, víš, tu pěknou,
už nechám. Víc než prsatá byla hrozná,
nadávala i vodě. Když jí proud
chrstl do krku, až se zakuckala,
začala ho plácát a vztekle křičela:
„Ty parchante!“)

Dědeček už spal.

(Milý Slávo,

rád bych ti vypočetl Terinu,
ale je nevypočetitelná.)

Potom

jsem sfoukl lampu a lehl si na lavici
k otevřenému oknu.

S tatínkem

běžíme proti požáru, na obzoru

hoří samé stohy a kolem nás to štká,
tatínek směje se bezhlesým smíchem, tváře
má rudé od plamenů a oči vyschlé,
až nás zastaví řeka,

v ní se peřejemi

s černým spáleným mužem pouští Tonka,
tiskne se k němu břichem a prsy, muž
ke mně obrací hlavu a jednou má
moji tvář, podruhé zase dědečkovu,
chci se vší mocí probrat a vrhám se
s křikem do řeky.

A když jsem tam skočil,
byl bych upadl přes dědečka. Choulil se
u lavice, s koleny u brady, a štkal.
„Co je vám, dědečku?“ „Nechte mě tu ohřát,
prosím vás, Berko, nechte mě tu chvíli!“
S košile jako by strásal sníh a z očí mnul
vločky. Zvedl jsem ho a položil na postel
a ukryl až k bradě.

Strnul jsem,
nejednou jeho oči byly zde, u nás.
Přitáhl si mě k sobě: „To jsi ty,
Františku?“

Dnes v noci / 28. srpna 1930 /

Sedím v okně a bdím.
Je vlháká letní noc. Ale už brzo
z trav začne podzim vyčesávat cvrčky.

„Neumřete mi!“ řekla mi Terina,
když jsme se ráno loučili. Šel jsem z pošty,
musel jsem tatínkovi poslat telegram.
Vzal jsem ji za ruku, ale hned jsem ji pustil.
Viktor zrovna v tu chvíli skládal střelnici,
zpod štítku čepice zely dva otvory,
mířily na můj každý pohyb.

Já a umřít?

Nač umírat? Jsem přece k zbláznění živý,
má křídla, zřasená v krvi žil a cév,
šíleně tepají.

(Nebo se snad bála,
že naše životy se k sobě přiblížily
jen na chvíli, jako se přiblíží dvě struny,
když přes ně přejede jeden prst, a že dál
půjde můj život, tak jako předtím šel,
v nesmírné dálce rovnoběžně s jejím?)

Já a umřít?

Lešanská pout' / červen 1933 /

„Což kdybysme se vzali?“
„Proč by ne?“ „Táta by nám koupil nový
vůz!“
To už ti bude osmnáct.

(To, jak jsem seděl
v okně a bděl, a nevěděl, kolik máš
rukou a kolik úst, to, jak jsem držel stráž
nad mrtvým, to, jak mi chladem div neustydla
v krvi žil a cév prudce tepající křídla,
to, jak letmý dotek tvých úst byl věčný slib,
to, jak se láska a smrt ve mně křižovaly,
to, jak jsem si byl jist, že nic tu neošálí
mých dvacet let, těch dvacet zlatoploutvých
ryb,
to už bude tak dávno!)

A ještě budu
za tebou chodit dva týdny po pouti,
až do Chleb, budeš mě denně čekávat
ve vysokých janovcích, budu zlatě hořet
jak ony, kolem úst třaslavou vůni včel,
pod plamennou řekou slunce se budou míhat
hluboko ztracené oblázky našich hlav,
strážná užovka bude syčet na kraji

našich pahorků a o smrti nebudeme
nic vedet, jako o motýlím stínu
nic neví jetelový květ.

A jednou
přineseš mi v čepici višně. Až v tom vedru
budeme ležet naznak a já unaven
se budu usmívat a chytat třpyt dvou vážek
pod tvými řasami, nasadíš si žertem
čepici na hlavu.

(Ten dlouhý štítek,
aby se slunce neopovážilo
vykousnout z tváře ani stínek!)

Vstanu
a vztekle ti ji strhnu s hlavy.

Do smrti
neuvídím udivenější oči.

Čepicí uhodím tě do tváře.

Do smrti neuvídím zoufalejší
dětské oči.

Také však uvidím
ohyzdnou bílou skvrnku na tvé snědé tváři,
ještě před chvílí jsem jí říkal měsíček,
a místo vlasů s leskem lunných bronzů
trs žita, po němž sjel nešikovně srp,
v koutku úst lacinou rumělku, rozmazanou
mými polibky.

(Co ty však na mně spatříš
v tu chvíli? Jaký obraz k umírání
si poneseš? Vychrtlého vyjevence,
jehož prsty jak dušičkové svíčky
budou jednou marně hledat aspoň tvůj hrob,
kam by je rád zabořil, až bude zoufat,
že život je dar nad jeho síly?)

Pak budeš
utíkat žitem, dám se jinou cestou,
abych ti nadběhl.

Ten den a ten večer,
a příští dny a večery ti budu
zpovzdáli dávat znamení.

Ale marně.
Už nikdy nepřijdeš. A kdovíkudy
a na jakých cestách se to léto budeš tlouci
ve voze se záclonkami.

Jen čepice,
Viktorova čepice tu zůstane ležet
ve zlatých janovcích, na jednom místě
zůstane ležet jako ubité zvíře.

Sedím v okně s koleny u brady. Bdím.
Zanic však nespustil bych nohy clo světnice,
smrtelně studený vír by mě tam stáhl,
a navždy.

Obleču ji do hvězd, její tělo
posázím vesmíry, poslední křísnutí
cvrčka na podzim bude jí slyšitelné
stejně jak exploze, když vzniká nová hvězda,
i v nejbědnějším hvozdíku bude celá,
jeden vesmír však sotva bude stačit
na slzu v koutku očí.

Včera ke mně v jízdě
vyskočila, opřela se mi koleny
o lopatky a má křídla se rozprostřela
v její krvi.

„Utrhne se to!“

(Tatínku,
všechno to začalo tím dnem, tou minutou,
kdy jsi mi poprvé půjčil svou břitvu.
Utíkal jsem ti s mýdlem na tvářích
a byl jsem k zbláznění živý.)

Zkusil jsem
políbit ji na spánek.

„Máte holku?“

„Ne!“

(Drsné Tončiny ruce za to léto
dřely z mých chlapeckých ramen slunce
až do poslední šupinky.)

Terino,
nebude láska dar nad mé síly?

Jsem živý
k zbláznění, už dnes v noci je mne víc
(o kolik poutí víc, o kolik lásek
je tebe, Terino, o kolik děti,

které se budou popelit v prachu návsi
pod žlutým vozem, o kolik džberů s vodou,
které tě budou strkat sem tam a lámat
a ty budeš držet život jen za provaz dřiny?),
už dnes je mne víc o dceru a synka,
jimž při prvním usmání vy krouží v tváři
dolíčky ten k smrti blažený vír
nad hlubinou mého a ženina srdce,
ale už dnes je mne víc o hvězdy, jež pro mne
budou zlatými chrobáky, lesk nicot
vlekoucími na krovkách, o hvězdy, jež budou
pro mne třpytnými náušnicemi
hluchoty bez konce,

už dnes je mne víc o
noci, kdy budu bloudit kolem svého dna
a z té studny jak hvězdu, jež se třepí
do běla, vyhlížet tvář vlastní ženy,
o dny, kdy budu se znovu počínat
z hanby do ztraceného domova,

aby mě donosil až k smrti, a kdy budu
bolestně děti poznávat, stůl, rozečtenou
knihu, zmarnělou práci a kdy na sebe
sám se budu ptát,

už dnes v té noci všech noci
kdy poprvé nesu břímě lásky a smrti
současně a kdy je chci nést, navždycky třeba,
už dnes je mne víc o hrůzu, s níž jednou lidé
uvidí šílený negativ svého díla,
už dnes je mne víc o město, jež se octne
jen na vteřinu a samo v nitru slunce
a vyjde s ňadry upálenými, bez klína,
už dnes je mne víc o ty nejzoufalejší,
pro něž budoucnost vždycky bude dar
nad veškeré lidské síly.

Bdím. Musím bdít.

Ukryl jsem dědečka po bradu. Strnul jsem, najednou jeho oči byly zde, u nás.

„To jsi ty, Františku?“ Prvně po měsíci mě poznal. Pak se ptal: „Tatínek nepřišel?“

„Přijede zítra.“ (Ale to jsem ještě nevěděl, že tu zítra bude opravdu.)

Zavřel oči a klidně dýchal. Každou chvíli položil jsem mu ruku na mocný hrudník.

Má ruka chvěla se jako motýl v jeho, jež celý věk lámala kámen, bez ustání ho obráběla, míchala vápno, a dosud v ní, roztřesené už, je důstojnost, že nikdy jí nenapadlo prázdnou zednickou lžící ohazovat zdi větru.

(Byl jsi, dědečku, někdy také k zbláznění živý?)

Ne,
nikdo nemohl být tak živý jako já!

Dnes v noci / 28. srpna 1930 /

Sedím v okně a bdím. Přes jedno rameno
přelévají se mi proudy letních vůní,
druhé zamrzá v černých ledech.

Terino,
včera jsme seděli v hluchavkách, zkusil jsem
lehce tě políbit na spánek. Uhnulas
a bledý plamínek tvých vlasů mě šlehl,
hluboko v kříži jsem ucítil palčivost
a v ústech jsem vyhořel.

A dnes ráno
jsem šel na poštu, byl jsem rád, že mohu
odejít –

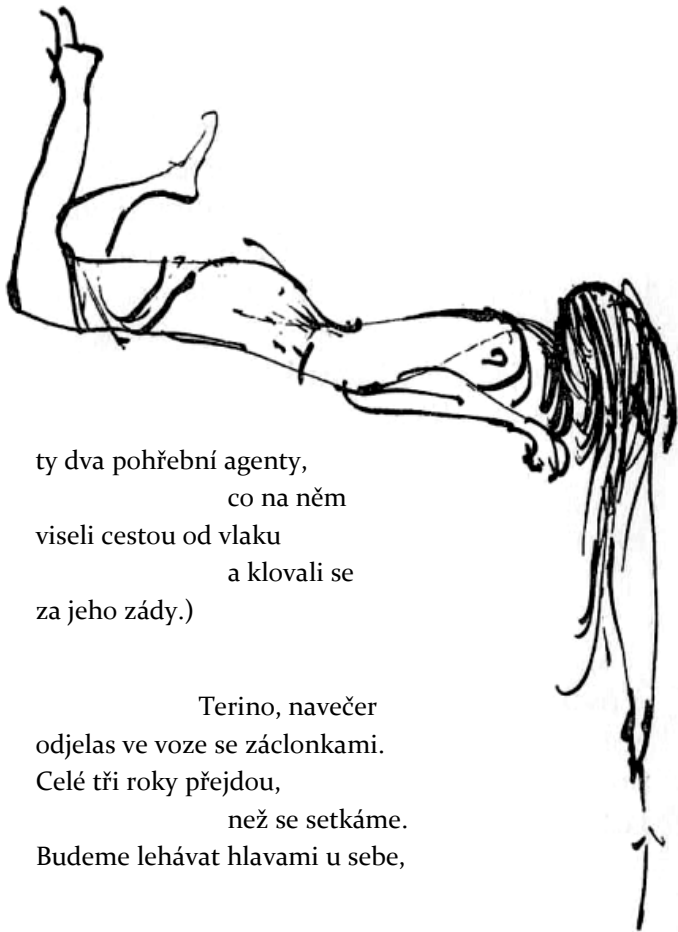
(Odpusť mi, dědečku! Byl jsi někdy
živý až k zbláznění?)

– a že tě, Terino,
ještě uvidím.

Brzo odpoledne
tatínek přijel na můj telegram.
Uřícen běžel rovnou k dědečkovi.
Pak jsme viděli, co přešlo kolem něho
studené nehybnosti v té světlici,
kde zůstal s dědečkem tak dlouho sám.
Jeho tvář byla najednou jako dětská
a zdálo se, že už mu nikdo nesundá s očí
sklíčko slz, vyšel jako s těžkým vyvráceným
stromem v rukou.

Sedím v okně a bdím,
musím bdít. Kdesi, o okno dál, je síň
s dechem a teplem živých. A tam spí
tatínek s tetou.

(Potom ten strom opřel o
nás a po zápraží hnal dědečkovou holí

ty dva pohřební agenty,
co na něm
viseli cestou od vlaku
a klovali se
za jeho zády.)

Terino, navečer
odjelas ve voze se záclonkami.
Celé tři roky přejdou,
než se setkáme.
Budeme lehávat hlavami u sebe,

strážná užovka bude syčet na kraji
našich pahorků, budeš si navíjet
na prst ostřici jako snubní kroužek.
Pak budeš ode mne s pláčem utíkat žitem,
a jen Viktorova čepice zůstane
ležet v janovcích jako ubité zvíře.

Ale dnes jsem nejčistším křemílkem
ve velké vlně lásky.

Další lešanská pouť / červen 1934 /

Vlak už pojede
ze stanice, zakrslé přesličky
u trati poplaší sykot páry. Rychle
poběžím s ostatními k řece, v srdci trochu
promáčkly po těch chatrných a černých
láskách, v kterých jsem kdovíproč přečkal
zimou.

Konečně budeme stát namačkáni
na prámu, který voní po požáru,
převozníkovu bidlo se bude nořit,
hledat štěrbinu mezi balvany na dně,
aby se mohlo opřít, a bude skřípat.
Budu za ty všechny balvany cítit,
jak imi drsná tíha v nesmírně dlouhých
intervalech dře a ohmatává srdce,
vždycky se tupě opře a zas povolí,
druhý břeh bude v nekonečné dálce,
slunce mě za tu dobu upraží na prach.
Potom odhodím prám, to těžké zdřevnatělé
křídlo, a na zeleni vzlétnu nad stráň.

Poletím k Lešanům.

(Uvidíš, jak spolu
rozjaříme léto, Terino! Cvrčkové
na cimbálky budou hrát neslýchané,
skvělé odrhovačky, a já tvoje oči,

překrásné snímačky hvězd, budu polibky
zavírat a zas otvírat, s těmi cvrčky
a hvězdami zešílíme.

Už si tě celou dovedu
vypodobnit, od zachvění zlatého
chřípí až k té žilce v bílém
dolíčku pod koleny.

Mám hádat, co právě
teď děláš?

Vidím tě, jak ležíš naznak
v chládku pod vozem. Slunce osedlává
paprsky, aby tě hledaly, že už jdu!

Poběžím rovnou na náves. Budeš směšný,
Viktore, v novém klobouku (který hajný
a v které hospodě ho zapomněl?),
budeš směšný, jak mi vykročíš vstříc
a z dálky smekneš (zdalipak v janovcích
ještě leží tvoje čepice z loňska?),
budeš směšný tím, že mě konečně

vezmeš na vědomí s jakousi úctou,
je to úcta, co ti budu číst z tváře
(to ta sojka na mysliveckém klobouku
v ní postrašila jestřába?).

„Není s námi!“
„Kdo?“ zeptám se, jako bych nerozuměl.
„Umřela na záškrt. V zimě.“

Dnes v noci / 28. srpna 1930 /

Terino,
odjelas ve voze se záclonkami.

Včera jsi ke mně vyskočila v jízdě,
koleny ses mi opřela o lopatky
a má křídla se rozprostřela v tvé krvi.
Byl jsem k zbláznění živý.

„Neumřete mi!“

řeklas mi dnes ráno.

Já umřít? Už dnes
je mne víc o dvacet třicet let do budoucna,
už dnes je mne víc o žízeň, kterou nikdy
neuhásí ani studánky, ani víno,
kdybych se měl až k smrti dopít,

je mne víc
o dny, kdy, už dávno ne mladý, začnu
na letních procházkách zkracovat stezky, abych
byl stále v doslechu Udí, k nimž budu tíhnout
ještě silněji, a kdy dávno v závratné samotě
lučin jen ztraceným bratrem
bude mi cvrček,

už dnes je mne víc
o časy, kdy člověk bude zvedat budoucnost
opravdu lidskou, a já, až pohlédnu vzhůru,
budu drcen a tlačěn do hlemýždí hlíny

a stonásob těžce se budu učit,
jak si zvyknout té závratí, v níž pro zbabělce
je pád utrženého balvanu
a pro srdnaté orlí peruť,

je mne víc
o den, kdy se můj synek poprvé
bude holit a já mu nenabrousím břitvu,
ani mu neukážu, jak ji přiložit k tváři,
bude mu k smíchu taková stará věc,
jako je břitva, ale budu blaženě
naslouchat, jak mu na hladkých hubených
lících
jako čmelák bzučí elektrický strojek,
už navždy jist, že ho ani nenapadne
říci si o břitvu (v břitvě bude stále
něco z vraždy), a za toho bzučení
můj synek, jako jsem kdysi vstoupil já,
vstoupí mezi dospělé, kteří dosud mají
srst po pradávných předcích –

(Synku, nebude
ten dar nad tvoje síly?
Život byl vždycky dar
nad mé síly, kdykoli jsem byl sám.)

– budu slyšet, jak bzučí elektrický strojek,
zatímco moje první břitva chtěla krev,
v břitvě vždy bude něco z vraždy, ale břitva
sama nemůže vraždit,

je to v nás,
na našich citech a na našich myšlenkách
je dosud temná srst, a ani strojek,
i kdyby nejněžněji bzučel, nemá moc
sejmout ji. |

(Tatínku, zдалipak ti také
dědeček brousil první břitvu? Zдалipak
jsi byl též k zbláznění živý?)

Bdím. Musím bdít.
Už dnes láska a smrt křižují se ve mně,
noc lásky a smrti žihá jasně a temně

mých dvacet let, těch dvacet zlatoploutvých
ryb.

A letmý dotek tvých úst je věčný slib.
Musím bdít.

I kdybych jednou po létech
měl najít u naší řeky cizí břeh,
cítím, že tady už nyní s námi je
všechno, čím láska navěky nás oba přežije,
kdybych to jednou hledal a nenašel,
skalám v řece to budu rvát z tvrdých čel,
protáhnu ruku i zmrzlou závějí
a zas ucítím tvůj stisk, a ještě silněji!

Další lešanská pout' / červen 1934 /

„Umřela na záškrt. V zimě.“

„Terina?“

Večer budu ležet u plotu, obličejem

v trávě. Z návsi mě Viktorova křídlovka
bude přibíjet k zemi a její sólo
bude se třepetat pod mými spánky,
pěstmi je budu vyhánět, to bych si však musel
rozpoltit hlavu o mezník, aby naráz
vyrazilo ven.

„Tak co budeš jíst?“

„Nic.“ „Ale musíš!“ „Teto, dej mi pokoj!“

„Už je po klekání!“

(Když jsem ji v janovcích
objímal, už se jí pod záda sunul hrob.
Teď přes hlínu a přes kořínky země
bude pršet na její milovanou hrud'.)

„Něco sníst musíš!“

(A v nejdelší noci
jiná tíha bude navěky tisknout její
milovanou hrud'.)

„To je dobře, dítě,
že nejsi voják!“

(Budu celé noci
pobíhat na Běsné ve vřesích, brodit se
zelenavou řekou.)

„Lidi prej utíkají
z Německa. Nebude válka?“

(Copak je možné,
aby se zase tak rychle a vespolek
umíralo, že smrt zevšední?)

„Ty máš řeči,
Této! Přestaň!“

(A budu si ji chtít celou
vypodobnit, ale ona už bude navždy
nevypodobitelná.)

Vstal jsem do slunce a vyskočil z okna nadechnout se rána. Zpod černých bezů vyšla Tonka s košíkem nažatých kopřiv. Už se to nešlo schovat. „Proč jsi nepřišel včera večer k řece?“ „Dědeček...“ Abych ukázal, že nemám strach, slezl jsem s tarasu. „Nech dědečka! Jen co odjede ta komediantka, vid?“ „Vy toho vždycky víte!“ Stál jsem před ní v černých trenýrkách a ona mě špičkou srpu za řeči lehounce sekala do stehen, po každém seknutí zůstala na kůži bílá tečka. „Nechte si to, jo!“ Odcházela: „Jen počkej! Ty zejtra zase přilezeš!“ Bylo mi špatně ze sliny, která se jí zaleskla v mezeře mezi zuby.

(Včera
se mi Terina opřela koleny o lopatky
a má křídla se rozprostřela v její krvi.)

Dnes odjede ve voze se záclonkami.
Za chvíli začnou skládat kolotoč. Musím
se dostat stůj co stůj do Netvoříc, i kdyby
mělo vyhořet stavení!

Ale ten dědeček!
Zase ho budu vodit a mrtví z limbů
vystoupí a já za ně budu mluvit.

Za mnou
ve světnici bylo jakoby kolmé prázdno
po poraženém jilmu. Něco tam
chybělo: hůl v koutě, na židli šaty,
boty u pelesti. Vyklonil jsem se z okna:
„Dědečku!“

Slunce už lezlo do černé chodby
pod klenutými bezy.

Obrátil jsem se:
dědeček ležel na posteli, s očima
zavřenýma, oblečen, v ruce držel hůl.

Dnes v noci / 28. srpna 1930 /

Pralesy kopřiv, hvězdami bičované
k oknu dokořán. Vlahá srpnová noc.
Sedím v okně s koleny u brady. Bdím.
Musím bdít.

Ve světlici leží dědeček
pod bílým prostěradlem. Svíčka u hlavy
už dávno dohořela. Já musím bdít,
okno v tom dusnu nelze zavřít, hlídám
dědečka před živými tvory z venku.

(Tatínku, kdybys mi byl tenkrát řekl:
„Ten dar je nad tvoje síly,“ stejně bych.
jej urputně vymáhal. Co tě mých zlých nocí

zabolí, noci, z nichž se ani vlastní otcovskou láskou do smrti nevyplatím.)

„Neumřete mi!“ řekla mi dnes ráno. Já umřít?
Jsem přece k zbláznění živý, už dnes je mne víc
o synka, jemuž bude k smíchu taková stará věc,
jako je břitva, (v břitvě vždy bude něco z
vraždy, ale břitva sama nemůže vraždit, jako
strojek nemá moc sejmout temnou srst, jež
zbyla na našich citech a myšlenkách,
všechno je v naší moci,

i to vytrhnout se z osamělosti
a být jasným a třpytícím se křemílkem
ve velké vlně života),

je mne víc
o dceru, sjiždějící na kánoi
Pěnkavský jez (už tam nespátří chlapce,
jenž nesl mé jméno a pro nějž každý
zlatý oblázek pod zelenavým proudem
byl dívčím kolenem),

už dnes je mne víc
o tvrdou a zuřivou práci, do které
své noci budu zaklínat,

ale je mne také
víc o tvůj ztracený hrob, Terino –

(Jednou,
už stárnoucí, ho budu hledat. Hrobník
odfoukne lístek zářijového slunce:

„Pamatuju se dobře. Mám to v knize.
Půjčil jsem přece jejímu tátovi
na pohřeb šaty!“)

– je mne víc o lidi,
kteří, ač smrtelní, budou si žádat
věc nesmrtelnou –

(„Ale hrob,“ řekne hrobník,
„už tu není dva roky.“)

– a já budu
k zbláznění živý a má křídla, zřasená
v krvi žil a cév, budou šíleně tepat,
jako tepají dnes,
(roztrhněte se už,
žilý a cévy, ať se konečně
má křídla rozprostřou a spojí s ostatními
opojenými křídly!)

láska a život

jedno vždy pro mne budou. Kdyby mělo
být pro mne závažím, i přátelství se zřeknu,
ani stáří, až zaklepá, se nezaleknu,
a stále zůstanu dokořán otevřen
jí, která bude život roubovat na můj sen,
ať se i smrti podobá, nikdy to přece
nebude smrt, její věrný obraz je v řece,
věčně jiná voda žene se přejí,
jen pěnu chytíš z ní a kdoví kde je jí
už konec, stále se budu do ní hroužit, znovu
chtít ji zadržet, dál jí trvalost kovu,
a stále, na křídlech i křídla odhodiv,
budu ji žiti tak dlouho, co budu živ.

Dnes ráno / 28. srpna 1930 /

Dědeček ležel na posteli s očima
zavřenýma, oblečen, v ruce držel hůl,

ústa měl trochu pootevřená
jako k pozdravu. Druhá ruka, s čepicí
v ztuhlých prstech, byla napřažená ke zdi.
Položil jsem mu ruku na prsa, stín dechu
vyšel mu z úst. A dost.

Teď musím rychle
utíkat do Netvořic, poslat telegram.

(Je vůbec možné, aby se umíralo jinak?
Je možné, aby lidé umírali
hromadně, že jim smrt zevšední a že ztratí
úctu k její tiché a sinavé podobě?)

Ještě tam stihnu Terinu.

(Odpusť mi,
dědečku, ale já jsem k zbláznění živý!)

Nejdříve musím však dědečka svléci
a umýt.

„Neumřete mil“ řeklas mi dnes ráno.
Já umřít?

Sedím v okně a musím bdít.
A ty spíš někde daleko na cizím místě
ve voze se záclonkami.

Já umřít?
Už dnes je mne víc o dny, kdy já savě utkvím
v slunečním blankytu a tam se rozdrolím
v tisícerou píseň,
ale už dnes
je mne víc také o noci, kdy lidem
i sobě budu na obtíž.

Už dnes
je mne víc o tu noc v Jílovém...
Jednou v srpnu
budu se vracet z Prahy, obcházet sám sebe,

obcházet sochu z bláta, kterou jsem
odhalil hluboko pod obzorem lidí,
a octnu se nad rvavým stolem.

Lepkavé
minuty budou přelézat vyšší a vyšší
kopečky nedopalků z cigaret a horda
cizích mužů se bude ohmatávat
tykadly sklenek.

Tu jeden vstane a chytí
mě za klopu:

„Ty mě neznáš?“

„Ne!“

„Já jsem Viktor!“

Obejmeme se kolem ramen a vyjdem
na spící náměstí. „Jedem tam!“ řekne
a povede mě k vozu se záclonkami.
„Psst! Aby stará...!“ Nastartuje traktor
a pořád s prstem na ústech, jako by

ženu nic neumělo vzbudit než
lidský hlas, kývne hlavou, abych nasedl.

Budem se řídit úzkou silničkou,
chalupy budou strkat nos do naší jízdy,
ale bude to přece naše věc!

Pak rachot stroje bude vytrhávat z řeky
balvany a sypat je na naše hlavy,
ale ty budou necitelné, zato uvnitř
budeme potrháni,

potom zboříme

borový trůn ticha, a vůni otav
pokoříme zápachem z výfuku,

skály,

které už tisíce let zarůstají mechem,
se rozdivočí a z houštin paměti
drsného kraje vyrazí a stanou s námi
nade vsí, aby z ní vychlemstaly život.

Se stádem těch lačných skal naráz vtrhneme
do bezbranných Lešan.

A na návsi
(Viktor, už stárnoucí muž, já čtyřicátník)
budeme chvíli omráčeni tichem. /

I začnem stavět ze stínů a závratí
opilý kolotoč, z prachu vydupávat
kroky dávných tanečníků a každý po svém
zpívat konec žalostné romance –

(– pochovejte mě na netvořském hřbitově,
leží a budou tam ležet všichni od nás,
neříkám hned, neříkám za měsíc,
neříkám za deset, ani za dvacet let –)

– budeme se upřeně dívat do lopuchů
ve škarpě pod hospodou, Viktor do nich
pusť naplno světla reflektorů,
budem se dívat, zdali odtamtud nevyjde,
štíhlá, se vznešeným držením, bosa,
s mechovými očima, s ňadry, v jejichž

oblém světle se nikdy neměla
usmát dětská ústa, a každý po svém
budeme vyřvávat konec žalostné romance –

(– křídlovka na pohřbu ať mi zahraje sólo,
neříkám hned, neříkám za měsíc,
neříkám za deset, ani za dvacet let,
a pak ji za mnou hodte do hrobu! –)

– a naše myšlenky budou najednou
vadnout a svraskávat jak listí plné děr,
noc začne stárnout a na konci háje
nám orloj hvězd ukáže k úsvitu,
mlha nad řekou se prolomí do třpytu
a vyplaví půlměsíc jako z báje,
jak dvojrohou zářící ulitu.

Cvrčkové pronikavě začnou na cimbálky
hrát neslýchané, skvělé odrhovačky
a Viktor vzkřikne: „Musím se pro ni vrátit!“

Vyskočí na traktor: „Pro tu flíglhornu!“
A rozjede se do stříbřité mlhy, a luna
ho celého i s těmi rachoty a třesky
navždy pohltí a rozlije lesk a ticho
dávných křídlovek po němých pahorcích.

Tu moje duše řekne co nejtišeji:
„Utečme, z luny jde zlověsný svit,
nevěř jí, pospěšme, utečme jí,
prchněme, utečme, máme-li žít!“
To řekne s hrůzou a křídla její
prach návsi naberou do potrhaných per,
mé srdce, jako by netlouklo skorem,
bude jak listí svraskalé a plné děr,
a dám se na útěk a budu bloudit borem,
jako jsem bloudil před lety vpodvečer
s tím strašlivým břemenem.

Navždy mne bude víc
o těžkou chvíli jedné srpnové noci,

kdy jsem chtěl, aby ožil její předobraz,
a kdy Viktor namířil světla reflektorů
do lopuchů ve škarpě pod hospodou
a tys odtamtud, štíhlá, se vznešeným
držením bosa, s mechovými očima,
a s ňadry, v jejichž oblém světle se nikdy
neusmějí dětská ústa,
tys odtamtud
nevyšla.

Navždy mne bude víc o tu noc,
kdy jsem tě vyvolával z měsíčných par
a popel na žhavém srdci chtěl držet tvar
něčeho, co už není, zatímco tys žila
a žiješ, ne přízrak, ne stín, jenž vstává z már,
ne bludička, ne bysta náměsíčně bílá,
ale láska, jež v krvi žil a cév
divoce tepá.

Navždy mne bude víc
o člověka, z něhož břímeň lásky a smrti
a břímeň života vyrazí zpěv.

SRPEN – LISTOPAD 1961